Վահան Թոթովենց

Նոր Բյուզանդիոն

5

ԻՍԽԵԼ. (Բղավում է) Սպանո՛ւմ են ինձ. ա՜, հասե՜ք, կախաղան են բարձրացնում իմ պատիվը: Աղոթել և սպասել... Դա միայն աստուծո ընտրյալ հիմարը կարող է անել: Հեռացի՛ր այստեղից քո Եհովայով միասին:

ՍԻՄԽԱ. Եթե չես աղոթի, մտածի: Կորցնում ես դու քեզ:

ԻՍԽԵԼ. (Հանգստանալով) Դա ճիշտ է: Պետք է մտածել, պետք է մտածել զօր ու գիշեր:

ՍԻՄԽԱ. Փոխանակ մտածելու, ցնդած ծերունի, այնպիսի աղաղակներ բարձրացրիր, որ երիտասարդ աղջիկս անգամ իմացավ:

ԻՍԽԵԼ. Թող իմանա: Հոր հանդեպ եղած անարգանքը պետք է իմանա և պարտավոր է տանջվել դրա համար:

ՍԻՄԽԱ. Է՛հ, ցնդել ես: Վերջ ի վերջո՝ ամբողջ եղածը մի ապտակ է:

ԻՍԽԵԼ. Կին ես և կարող ես տանել:

ՍԻՄԽԱ. (Արհամարհական շարժուձևեր:)

ԻՍԽԵԼ. Սիմխա, մեծահարուստ հրեա Իսխելի կինը, պատրաստվի՛ր աղքատության, պատրաստվի՛ր ուրիշների դռներին լվացք անել ապրելու

համար, որովհետև մեծահարուստ հրեա Իսխելը պիտի վատնի բոլոր հարրստությունը իր թշնամու մի կաթիլ արյունը տեսնելու համար:

ՍԻՄԽԱ. Պետք է ավելի ու ավելի հարստանաս կռվելու համար:

ԻՍԽԵԼ . Պատրաստվի՛ր աղքատության, մեծահարուստ հրեա Իսխելի կինը:

ՍԻՄԽԱ. Ես միջոցներ ունեմ ապրելու, ուրիշների դռներին լվացք անելու կարիք չունեմ:

ԻՍԽԵԼ. Այո, գիտեմ, կին ես դու և կարող ես ծախել սիրուն աղջիկդ:

ԶԻԼՖԱ. Հայր...

ՍԻՄԽԱ. Մտածի՛ր, մտածի՛ր, մտածի՛ր:

ԻՍԽԵԼ. (Խորասուզվում է, աչքերը չռած տախտակամածին:) Մի կողմից՝ պետք է բարեկամանամ իմ թշնամու հետ, մյուս կողմից՝ իմ ամբողջ հարստությամբ, կաշառքներ բաժանեմ իսլամ մեծամեծներին, մինչև գտնեմ իմ թշնամուն դատապարտելու մի փոքրիկ առիթ: Կաշառքը հիմքն է այս կայսրության: (Ինքնիրեն) Ի՜ս- խել, հավաքի՛ր քո բոլոր ուժը, երկրպագի՛ր, կռացի՛ր ներքին անշիջելի ատելությամբ, ժպտա՛ արտաքուստ, իսկ ներքուստ դիզի՛ր դեղին մաղձ:

ՍԻՄԽԱ. Ժամանակը կմոռացնի ամեն ինչ:

ԻՍԽԵԼ. Ժամանակը անգութ կերպով բոցավառում է անպատվված լինելու զգացումը: Խարույկի նման, նման անշիջելի մորենուն, վառվում է ապտակը իմ հոգու մեջ:

Ներս է մտնում Հալետը. Սիմխան և Զիլֆան քաշվում են վարագույրի ետև:

ՀԱԼԵՏ. Սպասում էի քեզ, Իսխել:

ԻՍԽԵԼ. Երանի ինձ հանդիպեիք գերեզմանում:

ՀԱԼԵՏ. Առաջ ինձ զարմացնում էիր դու, Իսխել, քո սառնասրտությամբ և համբերությամբ, իսկ հիմա դու զարմացնում ես քո տաքարյունությամբ և անհամբերությամբ:

ԻՍԽԵԼ. Չէի ցանկանա երբեք, որ իմ բարեկամ Հալետ էֆենդին ապտակվեր, բայց եթե ապտակվեր, այդպես չէր խոսի:

ՀԱԼԵՏ. Ես թույլ չեմ տա Հաջի Չելեբուն, որ հեշտությամբ և անպատիժ մարսի ապտակը:

ԻՍԽԵԼ. (Ուրախացած) Ուզում եմ նորից լսել այդ խոսքերը:

ՀԱԼԵՏ. Մարգարեն վկա, ես կսպանեմ նրան, թեկուզ իմ գլուխն էլ կորցնեմ նրա գլուխից հետո:

ԻՍԽԵԼ. (Ընկնելով Հալետի ոտները՝ սկսում է կոշիկները լիզել:)

ՀԱԼԵՏ. Ես նրան կպատժեմ՝ հանձն առնելով իմ սեփական մահը: Միայն մի բան եմ պահանջում, Իսխել, որ դու հանձն պիտի առնես իմ չվտանգվելը: Չէ՞ որ ինձ ժամանակ է պետք վրեժխնդրության համար:

ԻՍԽԵԼ. Կանեմ ինչ որ հրամայես:

ՀԱԼԵՏ. Արտասահմանից գալիք օսմանյան կեղծ ոսկին պետք է գա քո անունով: Եթե իմ անունով բռնեն, դու ինձ չես կարող օգնության հասնել, իսկ եթե քո անունով բռնեն, ես կարող եմ քեզ ազատել:

ԻՍԽԵԼ. Պատրաստ եմ, միայն փոխարենը պահանջում եմ Հաջի Չելեբու գլուխը:

ՀԱԼԵՏ. Երկրորդ անգամ երդվում եմ մարգարեի անունով:

ԻՍԽԵԼ. Հավատում եմ:

ՍԻՄԽԱ. (Դուրս գալով վարագույրի ետևից և երեսը շուռ տալով դեպի պատը՝ իսլամական օրենքի նամածայն) Ներեցեք, Հալետ էֆենդի, դուք վտանգում եք իմ

ամուսնուն:

ԻՍԽԵԼ. (Բղավում է) Լռի՛ր: Քո գործը չէ տղամարդկանց գործին խառնվել: Հեռացի՛ր այստեղից:

ՀԱԼԵՏ. Սպասի՛ր, Իսխել, ես ուզում եմ հասկացնել քո կնոջը, որ այս բոլորը անում եմ իր ամուսնու պատվի համար: Ինձ ապտակող չի եղել, ապտակողը հիմա իմ իսլամ եղբայրակիցն է. մի մոռանա, որ մարգարեն հրամայում է համբուրվել նրա հետ: Ինչ էլ որ պատահի, ես և նա պետք է բազմենք ջեննեթի մեջ: Կրկնում եմ՝ այս բոլորը անում եմ ես իմ բարեկամ Իսխելի պատիվը փրկելու համար:

ՍԻՄԽԱ. Թող ապտակը անվրեժ մնա, և թող չվտանգվի իմ ամուսինը: Շուտով կմոռանա նա ապտակը, իսկ եթե բռնվեն ոսկիները, դժվար թե Հալետ էֆենդին կարողանա ազատել հրեա մաքսանենգին:

ԻՍԽԵԼ. Լռի՛ր և դուրս գնա՛ այստեղից: Աշխարհը պետք է փուլ գա, որ ես լսեմ կինարմատի խրատներին: Դո՛ւրս (քաշքշում է Սիմխային և դուրս անում):

ՍԻՄԽԱ. (Քաշքշուկի ժամանակ բղավում է) Լսի՛ր իմ խրատին: Աղետալի է այս, աղետալի:

ԻՍԽԵԼ. (Մոտենալով Հալետին) Կանայք երջանիկ են, երբ անպատվվում են, Հալետ էֆենդի, ուշք մի՛ դարձնեք, աղաչում եմ:

ՀԱԼԵՏ. Դու իմանո՞ւմ էիր, որ նա պահված էր վարագույրի ետև: Վտանգավոր են կանայք, երբ գաղտնիք են իմանում:

ԻՍԽԵԼ. Չէի իմանում, Հալետ էֆենդի: Ես կխեղդեմ նրան, եթե համարձակվի չլռել այդ մասին: Հրեա կանայք խոսում են, տեր իմ, բայց նրանք չեն գործի իրենց ամուսինների դեմ:

ՀԱԼԵՏ. Պետք է զգույշ լինես, Իսխել, ես իսլամ եմ, վտանգը կարող է քեզ պատահել:

ԻՍԽԵԼ. Անհոգ եղեք, Հալետ էֆենդի, գաղտնիքը ավելի խորացավ, քանի որ կինս իմացավ:

ՀԱԼԵՏ. Ես գնում եմ: Կկարգադրեմ, որ ոսկիներն ուղարկեն քո անունով: Կվարձատրեմ քեզ դրա համար:

ԻՍԽԵԼ. (Համբուրելով Հալետի վերարկուի քղանցքները) Ոսկիները կստանամ և կհանձնեմ ձեզ, իսկ դուք ստացեք գլուխը և հանձնեցեք ինձ:

ՀԱԼԵՏ. (Դուրս:)

ԻՍԽԵԼ. (Սենյակի դռան շեմքին կանգնած, ներվային արագությամբ շոյելով միրուքը) Ոսկիների փոխարեն կստանամ գլուխը:

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՊԱՏԿԵՐ

Սըրմայի առանձնասենյակը

ԱԸՐՄԱ. (Ծունկ չոքած սեղանի վրա դրված մի փոքրիկ խաչելության արձանի առաջ՝ աղոթում է:)

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. (Ներս է մտնում և տեսնելով, որ Սըրման աղոթում է, լուռ և աննշմար քաշվում է դուրս:)

ՍԸՐՄԱ. (Վերջացնելով աղոթքը ոտի է կանգնում և գնում, նստում է թախտի վրա:)

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. (Էլի ներս է մտնում) Զարմանալի լուր ունեմ քեզ հաղորդելու, տիկին:

ՍԸՐՄԱ. Զարմանալի՞:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Այսօր քեզ այցելության պիտի գա Հաջի Չելեբու կինը Նազմիե հանըմը:

ՍԸՐՄԱ. Որքան պառավում ես, այնքան ավելի սիրում ես կատակներ անել, պառավ:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Կատակ չեմ անում, տիկին, այդպիսի բանի համար կատակ չեն անի: Գալիս է նա: Հաջի Չելեբու ծառան քիչ առաջ լուր բերեց:

ՍԸՐՄԱ. Լուրը ո՞վ էր ուղարկել, ամիրա՞ն, թե կինը:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Ամիրան, տիկին:

ՍԸՐՄԱ. Ա՛հ, ինչքան եմ կարոտել նրան:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Իզուր ինձ չլսեցիր, տիկին: Ամբողջ քառասուն տարի ապրել եմ ես այս տանը, դու, այս տունը գալուց հետո, լսել ես իմ բոլոր խոսքերը, բայց այս վերջինը չլսեցիր: Ամիրայի իպամությունից հետո դու ևս կարող էիր իսլամանալ, փրկելով ամիրայի հոգեկան ծանր կացությունը: Ես տեղյակ եմ նրա խոր սիրույն դեպի քեզ և իր զավակը: Դու կփրկեիր մանավանդ նրա հոգեկան կացությունը, պատճառ լինելով որ նա կրկին չամուսնանա:

ՍԸՐՄԱ. Ապա իմ հոգի՞ն, պառավ:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Թույլ տուր ինձ ասելու, որ մտածելով քո հոգու մասին՝ կորցրիր քո սերը: Սերը, տիկին, հիմք է ամեն բանի: Բարություն կարող էիր անել մինչև անգամ չդավանելով ո՛չ մեկին և ո՛չ էլ մյուսին, բարությունը կրոնի հետ կապված առաքինություն չէ: Մեզ համար հնարավորություն չկա տեղեկանալու ամիրայի ներքին կյանքին, բայց ես գուշակում եմ, թե նա ամեն երեկո արցունքներով է անցկացնում իր կյանքը:

ՍԸՐՄԱ. Ասում են, ոչ մի տեղ չի գնում, բացի իր պաշտոնատեղից:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Դու կարծում ես, որ նա կմեռնի իր բնակա՞ն մահով:

ՍԸՐՄԱ. (Լալիս է:)

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Նրա իմաստությունը և նրա հոգեկան ուժը, իհարկե, դեռևս երկար կարող են նրան պահել հավասարակշռության մեջ, բայց վերջ ի վերջո... Մխալ արիր դու, տիկին, իմ սպիտակ մազերը ինձ համարձակություն են տալիս ասելու այս առանց ծածկելու: Մխալ արիր, որ չիսլամացար: Իհարկե, ամիրան այդ երբեք չէր խնդրի, չէր առաջարկի, բայց ես ասացի քեզ ժամանակին: Կրոնի հանդեպ եղած անարգանքի համար հրեային ապտակելուց հետո՝ նրա քաղաքական կացությունը ուրիշ կերպ չի փրկվի: Պետք էր իսլամանալ: Իսլամացավ:

ՍԸՐՄԱ. Այդ բոլորը ճիշտ է, բայց ես չէի դավաճանի իմ կրոնին:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Ասենք՝ դրա մասին մտածելու կարիք չկա: Արդեն ուշ է ամեն ինչ, միայն ուրախ երևա պստիկ տիրուհու առաջ, որպեսզի նա գնա և պատմի ամիրային: Ամիրան ուղարկում է նրան, ես հավատում եմ, միայն այս տան տրամադրությունը շոշափելու համար:

ՍԸՐՄԱ. Եթե դա ուրախություն կարող է պատճառել նրան՝ ես սպիտակ քողերի մեջ կծածկեմ իմ վիշտը:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Ծածկիր, տիկին, թաղիր քո վիշտը ինչքան խորը կարող ես:

ՍԸՐՄԱ. Գնա՛, պառավ, և կարգադրի՛ր, որ հարկ եղած պատիվներով ընդունեն նրան:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Այս առանձնասենյակո՞ւմ ես ընդունելու նրան:

ՍԸՐՄԱ. Այո, այստեղ:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. (Դուրս:)

ՍԸՐՄԱ. (Ոտքի է կանգնում, լուսամուտից դիտում է դուրս, հառաչում է:)

ՍՊԱՍՈՒՀԻ. (Ներս) Ընդունելության ո՞ր զգեստն եք հրամայում, տիկին:

ՍԸՐՄԱ. Ոչ մեկը:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ. (Խոնարհվելով քաշվում է դուրս:)

ՍԸՐՄԱ. Սպասիր, աղջիկս:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ. (Ներս:)

ՍԸՐՄԱ. Կանչի՛ր այստեղ Սիրանուշին:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ. (Դուրս:)

ՍԸՐՄԱ. (Բարձի վրա դրված մի գիրք է բաց անում և սկսում է կարդալ:)

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. (Մտնում է, պառավ դայակը ետևից:)

ՍԸՐՄԱ. Սպասում էի քեզ, աղջիկս:

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. Ճի՞շտ է, մայրիկ:

ՍԸՐՄԱ. Այո, ճիշտ է:

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. Ե՞րբ է գալու:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Ամեն րոպե սպասում ենք:

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. Ինչքան ցանկանում եմ տեսնել հայրիկի կնոջը:

ՍԸՐՄԱ. (Հառաչում է և աչքերի արցունքները ցույց չտալու համար երեսը շուռ է տալիս:)

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. Անպայման գեղեցիկ կլինի:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. (Նշան է անում Սիրանուշին լռել և գաղտնի ցույց է տալիս մորը:)

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. (Գլուխը կախում և զղջում է իր ասածների համար:)

ՍԸՐՄԱ. Գնա՛, պառավ, ուշադրության դարձրու, որ լավ ընդունվի ամիրայի կինը մեր ապարանքում:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Շատ բարի, տիկին: Դու անպայման այստեղ մնա, Սիրանուշ, մայրիկիդ մոտ: (Դուրս:)

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. Այո, ես չեմ հեռանա: (Գնում է և փաթաթվում մոր վիզը:)

ՍԸՐՄԱ. (Արցունեների միջից) Ինձ մնացել ես միայն դու: (Համբուրում է:)

ՍՊԱՍՈՒՀԻ. (Ներս) Պստիկ խաթունը եկավ:

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. (Ոտի է կանգնում:)

ՍԸՐՄԱ. (Թաշկինակով սրբում է աչքերը և ակամա ուրախ տրամադրություն է ստանում:)

ՆԱԶՄԻԵ. (Պառավի նետ ներս է մտնում իայամական չարսաֆով: Քողերի տակից տեսնելով, որ տղամարդ չկա՝ բաց է անում երեսը և մոտենալով Սըրմա խաթունին՝ չոքում է առաջը:)

ՍԸՐՄԱ. (Համբուրում է ճակատը:)

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. (Մոտենում է Նազմիեին, և համբուրվում են:)

ՆԱԶՄԻԵ. Ողջույններ եմ բերել Հաջի Չելեբուց ձեզ, մեծ խաթուն, և իր աղջկան:

ՍԸՐՄԱ. Ապրի ուղարկողը, և ապրի բերողը: Ինչպե՞ս է ամիրայի առողջությունը:

ՆԱԶՄԻԵ. Շատ լավ, մեծ խաթուն, միայն տանջվում է ձեզ չտեսնելով:

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. Հայրիկս...

ՍԸՐՄԱ. Բարձրացեք ինձ մոտ, պստիկ խաթուն և պատմեցեք, թե ինչպես է անցկացնում ամիրան իր օրերը:

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. (Բարձրացնում է Նազմիեին և նստեցնում է թախտի վրա:)

ՍՊԱՍՈՒՀԻ. (Մետաքսե բարձիկներ է շարում Նազմիեի շուրջը:)

ՆԱԶՄԻԵ. Չելեբին ապրում է բոլորովին քաշված կյանքով: Ամեն օր երկու ժամով գնում է մաքսատուն և ուղիղ վերադառնում տուն: Հյուրեր չի ընդունում և ոչ ոքի մոտ հյուր չի գնում: Տանը զբաղված է մեր փոքրիկ պարտեզի ծաղիկների խնամքով:

ՍԸՐՄԱ. Ա՛, չի՞ մոռացել ամիրան ծաղիկները:

ՆԱԶՄԻԵ. Ո՛չ, մեծ խաթուն, անհուն սիրով խնամում է ծաղիկները:

ՍԸՐՄԱ. (Պառավին) Ուղարկել տուր ամիրային իր սիրած բոլոր ծաղիկները:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Շատ բարի, տիկին:

ՆԱԶՄԻԵ. Կարդում է ինչ-որ հին, փոշոտած գրքեր: Խոսում է այս տան մասին իբրև հին, անցած բանի մասին:

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. Առավոտները ե՞րբ է զարթնում հայրիկը:

ՆԱԶՄԻԵ. Շատ վաղ:

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. Իսկ երեկոները ե՞րբ է անկողին մտնում:

ՆԱԶՄԻԵ. Շատ ուշ: (Սպասուհին արծաթե ափսեի վրա բերում է թրքական կոֆե և հրամցնում է նախ Նազմիեին): Տվեք մեծ խաթունին: Համեցեք, մեծ խաթուն (ոտքի է կանգնում):

ՍԸՐՄԱ. Համեցե՛ք, համեցե՛ք, դուք իմ տանն եք:

ՆԱԶՄԻԵ. Մի ամաչեցնեք ինձ, մեծ խաթուն:

ՍԸՐՄԱ. (Առնում է մի բաժակ և տալիս է Նազմիեին:)

ՆԱԶՄԻԵ. (Առնում է բաժակը, խոնարհությամբ դնում է կողքին և մի բաժակ էլ առնելով ափսեից՝ տալիս է Սըրմա խաթունին:)

ՍԸՐՄԱ. (Առնելով բաժակը) Ապրեք:

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. Դու սիրո՞ւմ ես հայրիկին:

ՆԱԶՄԻԵ. Անսահման սիրով:

ՍԸՐՄԱ. (Կիտում է հոնքերը, զգուշանալով նշմարելի չդարձնել Նազմիեին) Ասացեք, պստիկ խաթուն, ամիրայի գլխին կա՞ն ճերմակ մազեր:

ՆԱԶՄԻԵ. Հազիվ մի քանի հատ, մեծ խաթուն:

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. (Անհուն ուշադրությամբ հետևում է նրա բոլոր շարժումներին:)

ՍԸՐՄԱ. Ամիրան այս տան մեջ երբեմն տառապում էր հոդացավից: Ինչպե՞ս է զգում իրեն հիմա:

ՆԱԶՄԻԵ. Գարնան անձրևների ժամանակ մի քիչ զգալի եղավ: Մոռացա ասելու, որ Չելեբին խնդրեց ուղարկել իրեն իր հոր նարգիլեն:

ՍԸՐՄԱ. (Ուզում է խոսել:)

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Իսկույն, պստիկ խաթուն, ոչ ոք չի գործածել: Իր գնալու օրից փաթաթված դրված է պահարանում:

ՆԱԶՄԻԵ. (Ուշադրությամբ նայելով Սիրանուշին) Ինչ նման է հորը: Աստված ձեզ պարգևի, մեծ խաթուն. (Էլի Սիրանուշին դառնալով և ոտի կանգնելով) ինչ հասակ, նման հոր հասակին, ինչ աչքեր, նման հոր աչքերին: (Լռություն) Ուշացա: Պետք է գնամ, Չելեբին հիմա եկած կլինի:

ՍԸՐՄԱ. Սպասեք, պստիկ խաթուն, մի քիչ էլ սպասեք: (Պառավին) Բեր այստեղ իմ փոքրիկ սնդուկը:

ՊԱՌԱՎ. Շատ բարի (դուրս):

ՍԸՐՄԱ. Ամիրայի կյանքի երջանկությունը ձեզանից է կախված, պստիկ խաթուն: Մենք բոլորս խնդրում ենք ձեզանից ոչինչ չխնայել նրա երջանկության համար:

ՆԱԶՄԻԵ. Ձեր ցանկությունը իմ էլ ցանկությունն է:

ՍԸՐՄԱ. Ապրեք:

ՆԱԶՄԻԵ. (Պատի վրա նշմարելով մի նկար) Ա՛հ, այս նկարը երևի Հաջի Չելեբու երիտասարդության նկարն է:

ՍԸՐՄԱ. (Խորը հառաչելով) Այո:

ՆԱԶՄԻԵ. (Երկար և հափշտակված նայում է նկարին:)

ՍԸՐՄԱ. Այդ նկարում Չեչեբին քսաննհինգ տարեկան է:

ՆԱԶՄԻԵ. Ինչքան կցանկանայի տեսնել նրան երիտասարդ:

ՍԸՐՄԱ. Քառասուննհինգը անց չէ ամիրան, պստիկ խաթուն:

ՆԱԶՄԻԵ. Բայց նրա ճակատի վրա շատ կյանք և շատ տանջանք կա:

ՍԸՐՄԱ. Աշխատել է իր ողջ կյանքում:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. (Ներս է մտնում փոքրիկ սնդուկով և դնում է Սըրմայի առաջ:)

ՍԸՐՄԱ. (Բաց անելով՝ միջից վերցնում է մարգարիտների մի շարոց) Ամիրան այս շարոցը ինձ նվիրել է՝ երբ մենք նշանված էինք: Նվիրում եմ ձեզ: (Կախում է նրա վզից:)

ՆԱԶՄԻԵ. Շնորհակալ եմ, մեծ խաթուն:

ՍԸՐՄԱ. (Դուրս բերելով երկու ադամանդյա մատանիներ) Պահում էի այս երկու ադամանդյա մատանիները ապագա իմ հարսի մատը անցկացնելու

համար: Հիմա անց եմ կացնում քո մատներին: (Անց է կացնում Նազմիեի մատներին:)

ՆԱԶՄԻԵ. Շնորհակալ եմ, մեծ խաթուն: Երբ դուք հարս ունենաք, այս մատանիները ես կանցկացնեմ նրա մատներին:

ՍԸՐՄԱ. (Հանելով մի ոսկյա ժամացույց) Այս ժամացույցը ամիրայինն է, պահիր:

ՆԱԶՄԻԵ. (Առնելով ժամացույցը՝ համբուրում է:)

ՍԸՐՄԱ. (Սնդուկից մի ուրիշ բան դուրս բերելիս:)

ՆԱԶՄԻԵ. Բավական է, մեծ խաթուն:

ՍԸՐՄԱ. (Առանց ուշադրություն դարձնելու նրա խոսքերին) Այս աղամանդյա ասեղը գործածիր քո սև, սիրուն մազերի համար: Իմն է:

ՆԱԶՄԻԵ. (Համբուրում է լուռ Սըրմա խաթունի ձեռքերը:)

ՍԸՐՄԱ. Բարևիր ամիրային և ասա նրան, որ մենք բոլորս էլ կաղոթենք նրա առողջության համար: Ասա, որ հանգիստ և երջանիկ ենք, որ նա առողջ է: (Արցունքներդ հազիվ է կարողանում զսպել:)

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. (Համբուրելով նրան և լաց լինելով) Համբուրիր հայրիկին:

ՊԱՌԱՎ ԴԱՅԱԿ. Բարևիր ամիրային: Ասա, որ պառավ դայակը չի մոռացել իրեն: Աստված պահպանի նրա թանկագին կյանքը:

ՆԱԶՄԻԵ. Մնացեք բարով: (Դուրս:)

ՍԻՐԱՆՈՒՇ. (Գնում է նրա հետ դուրս:)

ՍԸՐՄԱ. (Երկար լռությունից հետո) Ինչ լավ աղջիկ է ամիրայի կինը: (Ուզում է շարունակել, բայց արցունքները խեղդում են նրան, սկսում է դառնապես արտասվել:)

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՊԱՏԿԵՐ

Ստամբուլի քարափի վրա գետեղված օսմանյան մաքսատանը: Մաքսատան խոշոր դուռը բացվում է խորքում, դռնից երևում է ծովը:

ՄԱՔՍԱՏԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. (Բեռնակիրներին) Խտացրեք ապրանքները, նավը հիմա կհասնի և շատ ապրանք է բերում:

(Բեռնակիրները սկսում են ապրանքները խտացնել և խոսակցել:)

Ա. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Հեյ, հե՛յ, ասում էին Վանում, որ Ստամբոլի մեջ ավանակությունից տարբեր բան չենք անելու:

Բ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Էլ չեմ կենա էս քաղաքում, էս ձմեռս կգնամ հայրենիք:

Գ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Ի՞նչ ես տանում հետդ: Փող ավելացրի՞ր:

Բ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Հետս տանում եմ մեջքի հիվանդություն. բոլ հազ ու բալղամ:

Ա. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Թանկագին բաներ ես տանում, դրանք հայրենիքում շատ հազվագյուտ են:

Բ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Գնամ հայրենիք, որ ասեն թե՝ բողաչան ի՞նչ է, չեմ իմանա, հինգ տարի Ստամբոլի մեջ ապրեցա, բողաչայի համը չտեսա:

Ա. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Հա՛յ գիտի Վարագա վանք, ջրիդ մատաղ, քո զորությամբ ես կհասնեմ հայրենիք:

Բ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Մշու սուրբ Կարապետ իր զորությունը կորցուց, Վարագա վանքը ուժ ունի: Բո՛ւհ, փուչ է: Ցնդեց բոլորը: Ստամբոլի համար սուրբ չկա:

Գ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. (Մի ծանր հակի տակից) Ստամբոլի սրբերը քածերն են, վա՛յ ես նրանց (նետելով հակը) տոտիկներին մեռնեմ:

Ա. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Դրա համար փարա չուղարկեցիր հայրենիք:

Գ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Ո՞ւմ ուղարկեմ, հո՞րս, մի կին ունի, թող վաստրկի, ուտի: Մեծ եղբո՞րս, հա՞, փարա ուղարկեմ, որ կնկանը ծոցը պառկի, քեֆ անի՞: Ես էլ Ստամբոլի խաների մեջ փչանա՞մ: Հե՛յ, խելքդ ո՞ւր է, կանչի, տուն գա:

Բ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Նրա խելքը էն գլխից ուրիշի տանն է ապրում, ինչքան կանչի՝ մեկ է, չի գա:

Գ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Մի կնիկ տար հետդ:

Ա. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Մի քամբախը կա տանը, հերիք է:

Գ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Մի հատ էլ տար. ավել միսը աչք չի ծակի: (Նավի սուլոց է լսվում շատ հեռվից:)

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Շուտ արե՛ք, նավը գալիս է, զավզակություն եք անում:

Գ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Զավզակությամբ ենք ապրում, թե չէ ձեր տված փողը ինչքա՞ն է:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Դա էլ շատ է:

Բ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. (Քաշում է բռունցքը) Շատ մի զրուցե, թե չէ էս սհաթին հոր հոգուդ...

Ա. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Ձեռք քաշի: Բան չունե՞ս:

Բ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Ասենք՝ դրուստ է, ի՞նչ բան ունեմ...

ԻՍԽԵԼ. (Ներս) Հաջի Չելեբին եկե՞լ է:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Դեռևս ոչ:

ԻՍԽԵԼ. Այս գալիք նավի վրա մի քանի արկղներ ունեմ: Դրա մասին ուզում էի քեզ հետ խոսել:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Առանց վերատեսչի չենք դարսելու գալիք նավի ապրանքները:

ԻՍԽԵԼ. Նա քննությա՞ն է ենթարկում բոլոր ապրանքները, ի՞նչ է:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Ոչ, այնպես՝ մեկ-մեկ նայում է:

ԻՍԽԵԼ. Լսիր, երիտասարդ (կարգադրիչի թևից բռնելով քաշում է նրան մի անկյուն):

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. (Բարձր ձայնով բեռնակիրներին) Հե՛յ, նավը գալիս է, դուք եկեք քարափ և օգնեցեք:

Բեռնակիրները դուրս են գնում:

ԻՍԽԵԼ. Լսիր, երիտասարդ, ես քեզ չեմ ճանաչում, բայց այն ծերունուն, որի պաշտոնը դու ստացար, լավ էի ճանաչում: Դու տեսե՞լ ես Բեբեքում կառուցած նրա ապարանքը: Այդ ապարանքը նա կառուցեց այստեղ աշխատելով և քեզ նման ողորմելի ռոճիկ ստանալով: Հիմա իմացիր, թե նա ինչպես արավ: Մի մտածիր, տեսնեմ:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. (Երկար մտածելուց հետո) Այսպիսի ռոճիկով ապարանք չէր կարող շինել. երևի մի հանք գտավ:

ԻՍԽԵԼ. Մի հանք գտավ, ճիշտ է: Նա մի հանք գտավ և ճարպիկ ձևով օգտագործեց այն: Հիմա մտածիր և ասա, թե գտածը ի՞նչ հանք էր:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Երևի ոսկու հանք էր:

ԻՍԽԵԼ. Ապրիս: Նրա գտածը ոսկու հանք էր: Ապա հիմա մտածիր և իմացիր, թե ուր գտավ այս ոսկու հանքը:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Մի տեղ գտած կլինի:

ԻՍԽԵԼ. Լսիր, ուշի-ուշով լսիր ինձ: Ծերունին այդ ոսկու հանքը գտավ այս մաքսատան մեջ, դրսից ապրանք ստացողների ափերում: (Ափը լիքը ոսկով երկարում է կարգադրիչին) Տեսնո՞ւմ ես հանքը, երիտասարդ, արդեն գտել ես, շահագործիր:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. (Չորս կողմը զննելով՝ առնում է ոսկիները:)

ԻՍԽԵԼ. Իմ անունով մի քանի արկղ ապրանք է գալիս, վրան գրված է՝ «Նուրբ տեսակի մեխեր». առանց վերատեսչին ցույց տալու՝ ուղարկիր իմ տունը: Ուղարկելուց հետո իմ ափում կգտնես և մի ուրիշ հանք, ավելի հարուստը:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Շատ լավ, շատ լավ: Նավը հասնում է, հեռացիր այստեղից:

ԻՍԽԵԼ. Շահագործիր մարդկանց ափերը: Անհատակ են դրանք: (Դուրս:)

Նավը կանգնում է մոտիկ քարափը, մաքսատան դռնից երևում է նավը:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. (Փողերը գաղտնի համրելով նետում է գրպանը:)

ԻՍԽԵԼ. (Ներս է վազում) Լսիր, երիտասարդ. մաքսատան տեսուչը և ելմտից նագիրը կանգնած են քարափի վրա: Նրանց ներկայությունը վտանգավոր է:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Ոչինչ, մի՛ վախենա:

ԻՍԽԵԼ. Ես փորձառու եմ, երիտասարդ. վերատեսուչը՝ խորամանկ, նագիրը՝ անգութ, իսկ դու հանդուգն կերևիս: Աղետավոր խառնուրդ է դա:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Կստանաս արկղները, մի՛ վախենա, ասում եմ: Հեռացիր այստեղից:

ԻՍԽԵԼ. Սրտումս վախ ընկավ: Զգույշ եղիր: (Ուզում է դուրս գնալ, բայց Հաջի Չելեբին և Նագիրը ներս են մտնում: Իսխելը խոնարհվելով բարևում է:)

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Իսխել էֆենդի, երկար ժամանակ է ձեզ չեմ տեսել:

ԻՍԽԵԼ. Օրհնում եմ ձեր թանկագին կյանքը, Հաջի Չելեբի:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Մի որևէ գործի համա՞ր եք եկել: Պատրաստ եմ ծառայելու ձեզ:

ԻՍԽԵԼ. (Թրքական խոր բարևով) Մաղթում եմ ձեզ երկար կյանք: Եկած էի ձեզ տեսնելու և իմանալու ձեր առողջությունը:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Ապրում եմ ալլահի կյանքով և շնորհով:

ԻՍԽԵԼ. (Թրքական խոր բարևով կռանում է:)

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Պատրաստ եմ ձեզ ծառայելու՝ իբրև հին բարեկամի:

ԻՍԽԵԼ. Հավատում եմ ձեր անկեղծության և անկեղծ բարեկամության: Մաքսատան հետ գործ չունենալով երկար ժամանակ է ձեզ տեսնելու երջանկությունը չեմ վայելում:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Մի՞թե միայն առևտրական գործերով կարելի է հարաբերություն մշակել:

ԻՍԽԵԼ. Խնայում եմ ձեր թանկագին ժամանակը: Հաջի Չելեբի, գիտեմ, որ պետական բարձր ծառայությունները խեղդում են ձեզ:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Ես միշտ ժամանակ կունենամ իմ բարեկամների համար:

ԻՍԽԵԼ. (Թրքական խոր բարևով) Վստահում եմ ձեր բարեկամության: (Թրքական խոր բարևով նազիրին՝ հեռանում է: Իսխելի հեռանալուց հետո՝ նազիրը և Հաջի Չելեբին իրար աչքերի մեջ են նայում երկար և ապա սկսում են բարձր ու շնական հռհռալ:)

Ա. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. (Ներս մի հակով:)

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Այստե՛ղ, այստե՛ղ:

Ա. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. (Ձգում է հակը և դուրս:)

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Նազիրին) Այո, կարելի է այդպես անել, դա ավելի թեթև կլինի արհեստավորների համար, իսկ պետական գանձը ավելի կշահի:

ՆԱԶԻՐ. Ես այսօր իսկ կստանամ դրա համար սուլթանական հրամանը: Եթե սուլթանը հայտնե ձեզ այդ մասին՝ կասեք, իհարկե, որ ես ձեզ հետ խորհրդակցել եմ:

ՀԱԶԻ ՉԵԼԵԲԻ. Ճշմարտությունն էլ այդպես է:

Բեռնակիրները կամաց-կամաց նավի ապրանքները բերում են և դարսում մաքսատան մեջ: Դուրսը՝ նավի վրա և նավի առաջ բազմության կա. թոկերով ապրանքներն իջեցնում են վար, աղմուկով, հարայ-հրոցներով: Հաջի Չելեբին և նազիրը, նստած աթոռների վրա՝ մաքսատան մեջտեղը, ուշի-ուշով դիտում են ներս բերված ապրանքները:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. (Սկսում է ջղային զգալ իրեն, մոտենում է Հաջի Չելեբուն) Գրասենյակում շատ կարևոր գրություններ կան, տեր իմ, պետք է կարդացվեն:

ՀԱԶԻ ՉԵԼԵԲԻ. Հետո:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Մի քանիսի վրա գրված է՝ «շտապ», տեր իմ:

ՀԱԶԻ ՉԵԼԵԲԻ. Ոչինչ:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Երեկվա գրությունները դեռևս չեն ստորագրված:

ՀԱԶԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Զայրացած) Շատ եք խոսում:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. (Հեռանում է:)

ՀԱԶԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Նազիրին) Իսխելը խոսած կլինի այս միամտին:

ՆԱԶԻՐ. Երևի:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. (Ուզում է նավ գնալ:)

ՀԱԶԻ ՉԵԼԵԲԻ. Սպասեցե՛ք այստեղ, կարևոր է ձեր ներկայությունը այստեղ:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Նավի վրա գողություններ կարող են պատահել:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Նավի վրա հսկող դրել եմ ես: Գողությունը այստեղ պետք է պատահի: Սպասեցե՛ք այստեղ:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. (Մնում է աներևակայելի ջղային դրության մեջ:)

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Մի բեռնակրի) Դեռևս ապրանք շա՞տ կա:

ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Չեմ իմանում, տալիս են, հա տալիս են:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Ասացեք, որ մի քիչ արագ շարժվեն:

ԲԵՌՆԱԿԻՐ. Շատ բարի:

ՄԻ ՄԱՐԴ. (Ներս մտնելով՝ կարգադրիչին) Մեկը ձեզ դուրսն ուզում է:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Ասացեք՝ ինքը այստեղ գա: Նա զբաղված է:

ԿԱՐԳԱԴՐԻՉ. Տնից կանչած կլինեն, տեր իմ:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Առանց ուշադրություն դարձնելու կարդագրիչի խոսքերին՝ կանչողին) Ասացեք՝ այստեղ գա:

ՄԱՐԴԸ. (Դուրս:)

Բ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. (Բերում է մի արկղ:)

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Դիր այդ արկղը այստեղ:

Բ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ. (Դնելով արկղը ցած) Այս արկղից մի քանի հատ կա:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Բերե՛ք բոլորն այստեղ:

Բ. ԲԵՌՆԱԿԻՐ (Դուրս:)

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Զննելով արկղը և կարդալով մակագրությանը՝ նազիրին) Դրանք են, տեր իմ: Նախ՝ հասցեագրված են Հալետ էֆենդիին, ապա՝ փոխված է Իսխելի անվան:

ՆԱԶԻՐ. Ուրեմն Հալե՞տն էլ խառն է գործի մեջ:

ՀԱԶԻ ՉԵԼԵԲԻ. Նրանք երկուսը մի մարդ են, տեր իմ: (Բեռնակիրները բերում են հետզհետե մյուս արկղները՝ թվով երեք, և դնում են Հաջի Չելեբու և նազիրի առաջ) Էլ ապրանք կա՞: